

Jurisprudentie

Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort*

November 2014

Verkoop tot de nalatenschap behorende woning

- *Rb. Gelderland 5 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:8101*

De kinderen A, B en C zijn ieder voor een derde gedeelte gerechtigd tot de nalatenschap. Na zuivere aanvaarding zijn de erfgenamen uitsluitend gezamenlijk bevoegd en gerechtigd het beheer over de nalatenschap te voeren (art. 3:170 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, BW). Tot de nalatenschap behoort een woning en een tot woning omgebouwde schuur. Partijen zijn al jaren in geschil over de afwikkeling en verdeling van de nalatenschap en hebben hierover meerdere procedures gevoerd. In dit kort geding vorderen A en B medewerking van C aan de verkoop van de woning met schuur aan de familie X voor € 335.000. C weigert de medewerking, omdat zij de bij de woning behorende schuur zelf wil kopen. Omdat C dit niet volledig kan financieren, stelt ze een constructie voor waarin C de woning met bijbehorende schuur overneemt voor € 337.500, de schuur vervolgens zelf houdt tegen een waarde van € 95.000 (te verrekenen met haar erfdeel) en de woning doorlevert aan Y (die zich bereid heeft verklaard een onverdeeld aandeel in de woning over te nemen). C vordert in reconventie medewerking van A en B aan deze constructie en daarmee aan de levering van de woning met schuur aan zichzelf voor € 337.500.

De rechtbank wijst de vordering van A en B toe, omdat de iets hogere koopprijs van C niet opweegt tegen de voordelen van de snelle en eenvoudige levering aan de familie X. Daarbij komt dat C in het verleden telkens

heeft verhinderd de woning te gelde te maken en al regelmatig zonder concreet aanbod en zonder succes de woning heeft willen kopen. Tot slot is niet duidelijk of voldoende in depot overblijft om de volledige waarde van de schuur te kunnen verrekenen met het erfdeel van C.

December 2014

Rekening en verantwoording executeur; legitimaire massa

- *Hof Amsterdam 2 december 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:5168*

Erflaatster heeft vier kinderen (A, B, C en D). In haar testament heeft erflaatster bepaald dat de kinderen A-C niet meer uit haar nalatenschap ontvangen dan hun legitieme portie, te berekenen op het moment van haar overlijden. D wordt benoemd tot enig erfgenaam voor het overige en tot executeur-testamentair. D is ook belast met het beheer en de vereffening van de nalatenschap. A-C en D zijn in geschil over de afwikkeling van de nalatenschap. A-C vorderen dat D in zijn hoedanigheid van executeur rekening en verantwoording moet afleggen (art. 4:151 jo. art. 4:161 BW).

Het hof oordeelt dat uit het testament van erflaatster volgt dat A-C erfgenaam zijn. Dit betekent dat zij D in zijn hoedanigheid van executeur mogen houden aan zijn informatieplicht (art. 4:148 BW) en zijn verplichting tot het afleggen van rekening en verantwoording bij het eindigen van zijn beheer (art. 4:151 jo. art. 4:161 BW). Bovendien moet voor de berekening van de legitimaire massa worden gekeken naar artikel 4:65 e.v. BW.

Het hof ziet in de negen door A-C aangevoerde onderdelen over de omvang van de legitimaire massa geen aanwijzing voor de onjuistheid daarvan en daarmee geen aanleiding voor het toewijzen van een aanvullende rekening en verantwoording. Nu D niet alleen executeur,

* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

maar ook vereffenaar is, kunnen de kosten van de boedelnotaris in mindering worden gebracht op de legitimaire massa op grond van artikel 4:7 lid 1 onder c BW. Het hof neemt hierbij aan dat de kosten uit de informele fase ten goede zijn gekomen aan de boedelbeschrijving en de rekening en verantwoording.

Som ineens ex artikel 4:35 BW

• *Rb. Midden-Nederland 5 december 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:7147*

De affectieve relatie van erflater is enkele jaren vóór het overlijden van erflater geëindigd. Tot zijn overlijden betaalt erflater maandelijks (vrijwillig) € 250 aan zijn ex-partner voor de verzorging en opvoeding van X. Erflater heeft zijn vier kinderen voor gelijke delen benoemd tot zijn erfgenamen, onder wie de minderjarige X. Het erfdeel van X is onder bewind gesteld totdat X de leeftijd van 21 jaar bereikt. Hij wilde dat dit erfdeel op een spaarrekening werd gezet en pas werd uitgekeerd na het eindigen van het bewind. In zijn testament is het ouderlijk vruchtgenot uitgesloten. De ex-partner van erflater stelt in haar hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger van X een verzoek in tot een som ineens (art. 4:35 BW), omdat de vrijwillige maandelijkse bijdrage die vader aan moeder betaalt voor de verzorging en opvoeding van X wegvalt na het overlijden van erflater.

De rechtbank overweegt dat sprake is van een situatie waar het kind in beginsel aanspraak kan maken op een som ineens, als de moeder van het kind niet tot onderhoud in staat is. Omdat erflater uitdrukkelijk over het erfdeel van X heeft beschikt en ouderlijk vruchtgenot heeft uitgesloten, kan het toewijzen van een som ineens op gespannen voet staan met de uiterste wil van erflater. De enkele stelling dat erflater tijdens leven maandelijks € 250 betaalde, is volgens de rechtbank onvoldoende onderbouwing voor het criterium 'voor zover nodig' uit artikel 4:35 lid 1 BW. De ex-partner van erflater heeft onvoldoende aangetoond dat – gelet op haar financiële positie – de som ineens noodzakelijk is.

Waardering en toedeling onroerende zaak

• *Hof Den Haag 16 december 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:4303*

Tot de nalatenschap behoort een stuk recreatiegrond met daarop een houten noodwoning/recreatiewoning. Erfgenaam voor gelijke delen zijn broer A en de zussen B en C. Het hof heeft in 2012 in een tussenarrest overwogen dat A een deel van de grond met de recreatiewoning zal verkrijgen als hij dit kan financieren. Nu oordeelt het hof dat de sloopkosten van de volgens A noodzakelijke sloop van de recreatiewoning niet in mindering komen op de waarde van zijn verkrijging. A heeft deze vordering te laat ingebracht en heeft de noodzaak van de sloop onvoldoende onderbouwd, nu B en C de noodzaak ervan hebben betwist.

Het hof wijst de vordering van B en C om de volledige grond met de recreatiewoning aan hen toe te delen toe, omdat A – gelet op zijn hiervoor vermelde stellingname – financieel slechts in staat is een deel van de

grond met de recreatiewoning toebedeeld te krijgen als de sloopkosten in mindering worden gebracht.

Afwikkeling nalatenschap

• *Rb. Oost-Brabant 17 december 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:8101*

Deze uitspraak ziet op een geschil over de afwikkeling van de nalatenschap van erflaatster, waarin broer en zus ieder gerechtigd zijn tot de helft. Partijen verschillen van mening over de verkoop- en laatprijs van de woning. De rechtbank oordeelt dat de zus zich bij de verkoop moet richten op de door de makelaar geadviseerde vraag- en laatprijs, nu de zus heeft ingestemd met het inschakelen van deze makelaar en ook haar vertrouwen in hem heeft uitgesproken. Omdat niet is te voorzien hoe de woningmarkt zich ontwikkelt, ziet de rechtbank geen aanleiding om daarbij een van de door partijen voorgestelde staffels te hanteren. Aanpassing van de vraag- en laatprijs als de verkoop uitblijft, moet worden overgelaten aan de makelaar.

Het tweede geschilpunt ziet op de vraag of in de nalatenschap ook een vordering op de zus uit hoofde van een geldlening valt. De rechtbank geeft een bewijsopdracht aan de zus voor haar stelling dat moeder deze geldlening heeft kwijtgescholden. Deze bewijsopdracht is een gewichtige reden als bedoeld in artikel 3:179 lid 1 BW voor partiële verdeling. Bij een eventuele verkoop van de woning moet een deel van de verkoopprijs in depot bij de notaris blijven, zolang niet onherroepelijk is beslist of deze schuld van de zus is kwijtgescholden. Artikel 4:228 lid 1 BW bepaalt immers dat (op verlangen van de broer) de schulden van de zus op haar aandeel worden toegerekend bij de verdeling.

Verhuurde onroerende zaak in nalatenschap

• *Rb. Oost-Brabant 17 december 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:8102*

Zes broers en zussen (onder wie A) zijn in geschil over de verdeling van de nalatenschap van erflaatster, waartoe een woning met schuur behoort. De vraag is of aan A – die al ruim dertig jaar in de woning woont en de schuur gebruikt voor zijn onderneming – de economische eigendom van deze onroerende zaak toekomt. A maakt al dertig jaar geld over aan zijn ouders onder de vermelding 'huur'. Volgens de rechtbank is door A onvoldoende concreet en consistent gesteld dat aan hem de economische eigendom van de onroerende zaak toekomt. Dit betekent dat de onroerende zaak in de nalatenschap van erflaatster valt.

De rechtbank is van mening dat A ten aanzien van de onroerende zaak een huurrecht heeft als bedoeld in artikel 7:201 BW. Bij de verdeling van de woning moet worden uitgegaan van de waarde in verhuurde staat, waarbij van belang is dat A een relatief lage huurprijs voldoet.

Het verzoek in reconventie van A dat hij een vergoedingsrecht jegens de nalatenschap heeft vanwege zijn investeringen en uitgaven ten behoeve van de onroerende zaak wordt afgewezen. Uit de ingediende facturen kan niet worden afgeleid dat de nalatenschap van moe-

der met dezelfde bedragen is verrijkt als bedoeld in artikel 6:212 BW. Niet wordt gesteld dat destijds met moeder overleg is gevoerd over deze uitgaven, zodat niet duidelijk is in hoeverre het redelijk is dat A deze bedragen op de nalatenschap verhaalt, zeker met het oog op de lage huurprijs.

De rechtbank houdt de zaak aan, zodat een deskundige voorlichting kan geven over de waarde van de onroerende zaak in verhuurde staat.

Tweetrapsmaking; vordering tot afgifte overgebleven goederen

- *Rb. Noord-Nederland 19 december 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:6355*

Erflaatster heeft haar informele partner X en kind A tot erfgenaam benoemd. De erfstelling van X is een tweetrapsmaking met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid, waarbij A als verwachter optreedt. A vordert – na het overlijden van X – afgifte van de overgebleven goederen uit hoofde van de tweetrapsmaking bij B (de erfgenaam van X). B stelt echter dat erflaatster en X een gemeenschappelijke huishouding voerden en dat hiermee ten onrechte geen rekening is gehouden bij het vaststellen van de omvang van de nalatenschap van erflaatster en de verdeling daarvan. De gemeenschappelijke huishouding leidde tot gemeenschappelijk vermogen van X en erflaatster en daarmee tot vermindering van het vermogen van erflaatster. Aan X en A is destijds een te groot erfdeel uitgekeerd. Op grond daarvan vordert B terugbetaling.

De rechtbank oordeelt dat erflaatster en X geen gemeenschappelijke huishouding voerden. Zij waren niet met elkaar gehuwd of geregistreerd als partners en hadden geen samenlevingscontract. Het enkele feit dat zij enkele en/of-rekeningen aanhielden, betekent niet dat zij ieder gerechtigd waren tot de helft van de saldi op deze rekeningen. Dit hangt af van de partijbedoeling. Uit de verklaring van de boekhouder, de kopieën uit een schrift/kasboek en de afwikkeling van de nalatenschap van erflaatster volgt dat sprake was van twee gescheiden vermogens. De vordering van A tot afgifte van de overgebleven goederen wordt toegewezen.

Verdeling nalatenschap; uitleg begrip inboedel

- *Rb. Midden-Nederland 24 december 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:6924*

Deze uitspraak ziet op de verdeling van de nalatenschap van de erflater, de vader van X, waarbij de rechter zich onder meer buigt over de vraag hoe het begrip inboedel uitgelegd moet worden. Erflater heeft aan zijn echtgenote de eigendom van het registergoed en zijn volledige ‘inboedel in de breedste zin van het woord’ gelegateerd. X stelt dat de kunstvoorwerpen in de woning niet onder het legaat vallen, omdat kunst is uitgesloten in artikel 3:5 BW. De rechtbank oordeelt dat X onvoldoende heeft bestreden dat haar ouders welgesteld waren, zodat de antieke en/of kunstwerken ook tot de inboedel behoren. Erflater heeft een ruimere betekenis aan het begrip inboedel willen toekennen door de toevoeging ‘in de breedste zin van het woord’. Onder inboedel vallen in

dit geval niet alleen de roerende zaken die tot de huisraad, stoffering en meubilering behoren, maar ook de zaken ter inrichting en verfraaiing van de woning. Als het zou gaan om een kunstverzameling die niet onder de inboedel valt, had het volgens de rechtbank in de rede gelegen dat vader in zijn testament daarover afzonderlijk zou hebben beschikt, zoals hij dat ook heeft gedaan met zijn andere vermogensbestanddelen.

Januari 2015

Kosten van de uitvaart

- *Hof 's-Hertogenbosch 13 januari 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:55*

Erflaatster heeft toen zij terminaal ziek was met een uitvaartondernemer en haar dochter X een gesprek gehad over haar uitvaart. X is enig erfgenaam en executeur. Erflaatster wilde dat deze uitvaartondernemer haar uitvaart zou verzorgen. Tijdens dit gesprek zijn de vorm en kosten van de uitvaart besproken.

Na het overlijden van erflaatster verzoekt X de uitvaartondernemer de uitvaart te regelen en ondertekent de voorlopige kostenopgave voor akkoord. X aanvaardt de nalatenschap beneficiair, zodat de kosten van de uitvaart in beginsel alleen op de nalatenschap kunnen worden verhaald. De uitvaartverzekering en de nalatenschap boden slechts ruimte voor het voldoen van minder dan de helft van de kosten van de uitvaart. De uitvaartondernemer vordert het resterende bedrag bij X op grond van een (nieuwe) overeenkomst van opdracht die X volgens de uitvaartondernemer met hem is aangegaan. Of sprake is van een (nieuwe) overeenkomst van opdracht tussen X en de uitvaartondernemer moet volgens het hof worden beoordeeld aan de hand van het hiervoor vermelde gesprek. Daar is niet gesproken over een mogelijke eigen contractuele aansprakelijkheid van X. Partijen zijn ten onrechte ervan uitgegaan dat de verzekering en nalatenschap toereikend zouden zijn. Het contact tussen X en de uitvaartondernemer na overlijden valt onder de uitvoering van het contract tussen erflaatster en de uitvaartondernemer en maakt X geen opdrachtgever. Voor het verzorgen van de bloemen door de uitvaartondernemer geldt wel dat X opdrachtgever is, omdat de nabestaanden aanvankelijk zelf de bloemen zouden verzorgen en deze kosten niet in de oorspronkelijke kostenopgave waren opgenomen.

Niet-ontvankelijkheid bewindvoerder

- *Rb. Noord-Nederland 14 januari 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:156*

Deze uitspraak bevat een verzoek van de broer en de bewindvoerder van erflaatster tot nietigverklaring van de uiterste wil wegens wilsonbekwaamheid op het moment van testeren. De rechtbank oordeelt onder meer dat de bewindvoerder niet-ontvankelijk is in zijn verzoek tot nietigverklaring van de uiterste wil. De bewindvoerder heeft onvoldoende procesbelang, omdat zijn taak ex artikel 1:448 lid 1 BW is geëindigd bij het

overlijden van erflaatster. Dat de bewindvoerder een machtiging heeft verkregen van de kantonrechter om de nietigheid van het testament in te roepen, doet daaraan niet af. De broer is wel ontvankelijk in zijn verzoek als potentieel erfgenaam. De rechtbank geeft de broer een bewijsopdracht, omdat hij onvoldoende bewijs heeft geleverd over de wilsonbekwaamheid van erflaatster.

Februari 2015

Aansprakelijkheid OBV-schuld

- *Rb. Midden-Nederland 11 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:642*

Partij in dit geschil zijn dochter A en zoon B van erflaatster. Erflaatster heeft B tot enig erfgenaam benoemd. B aanvaardt de negatieve nalatenschap beneficiair.

A vordert dat B haar vordering op erflaatster krachtens ouderlijke boedelverdeling uit zijn eigen vermogen voldoet. A beroept zich hierbij op het vonnis van de kantonrechter in een geschil tussen de vereffenaar (nalatenschapsschuldeiser) en B, dat B door gedragingen – voorafgaand aan de beneficiaire aanvaarding – de nalatenschap zuiver heeft aanvaard.

De rechter verwerpt het verweer van B dat A zich niet op het vonnis van de kantonrechter kan beroepen, omdat zij geen partij bij dit vonnis was. Het oordeel van de kantonrechter ziet op de hoedanigheid van B ten opzichte van de nalatenschap. Dat B de nalatenschap door gedragingen zuiver heeft aanvaard, leidt ertoe dat *alle* schuldeisers zich zowel op de goederen van de nalatenschap als op het eigen vermogen van B kunnen verhalen. De aard van dit oordeel brengt mee dat derden zich hierop kunnen beroepen.

De rechter acht het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onredelijk dat B deze vordering aan A moet voldoen, ondanks dat B niets uit de nalatenschap van erflaatster heeft verkregen. Deze vordering ziet immers op de nalatenschap van vader. Tot slot oordeelt de rechter dat erflaatster de vordering van A niet al heeft voldaan door een ‘voorschot op de erfenis’ aan A uit te keren. Erflaatster spreekt in haar testament van een voorschot op de erfenis, waarmee zij volgens de rechter haar eigen erfenis aanduidt, omdat zij nergens melding heeft gedaan over de niet-opeisbare vordering in verband met de nalatenschap van vader.

Afgifte nalatenschap na postume gerechtelijke vaststelling vaderschap

- *Rb. Rotterdam 11 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:1028*

Erflater overlijdt in 2004 ongehuwd en zonder testament. Y c.s. verkrijgen de nalatenschap als versterferfgenamen. In 2012 wordt het vaderschap van erflater over X postuum gerechtelijk vastgesteld (art. 1:207 BW). Hieruit volgt dat X enig erfgenaam is. De moeder van de minderjarige X vordert afgifte van de nalatenschap met rendement (art. 4:183 BW). De vordering tot afgifte van de nalatenschap is niet verjaard, omdat de

verjaringstermijn twintig jaar bedraagt vanaf de dag van overlijden (art. 3:306 jo. art. 3:315 BW).

Nu X enig erfgenaam is, heeft zij recht op informatie over de omvang van de nalatenschap en rekening en verantwoording door Y c.s. over het gevoerde beheer. Dat de nalatenschap van erflater grotendeels door de thans overleden A is afgewikkeld en bij zijn overlijden informatie over de afwikkeling van de nalatenschap verloren is gegaan, doet daar niet aan af. Dat de nalatenschap al is verteerd, doet ook niets af aan deze verplichting. Volgens de rechtbank ligt in de rechtsverhouding van X en Y c.s. (als erfgenamen van A) besloten dat eerst A en na zijn overlijden zijn erfgenamen informatie verstrekken over wat zij weten en rekening en verantwoording afleggen over het gevoerde beheer.

De vordering tot afgifte van de nalatenschap met rendement wordt door de rechtbank toegewezen. Volgens de rechtbank waren Y c.s. op het moment dat erflater overleed niet te goeder trouw en hadden zij twijfels moeten hebben over de vraag of zij rechthebbenden in de nalatenschap waren. Y c.s. waren voor het overlijden van erflater op de hoogte van zowel de relatie tussen erflater en de moeder van X als de zwangerschap. Bovendien heeft de moeder van X zich verschillende keren tot Y c.s. gewend met het verzoek de minderjarige te erkennen als de biologische en juridische dochter van erflater. Ook heeft de advocaat van de moeder van X al in 2005 een aangetekende brief gestuurd waarin werd vermeld dat X enig erfgenaam zou worden bij een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap. Dat Y c.s. vervolgens twijfelden of erflater de biologische vader van X was, betekent niet dat zij te goeder trouw konden overgaan tot verdeling van de nalatenschap en tot het verbruiken en verteren daarvan.